

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Základy společenských věd

Občanská nauka 3. ročník

Demokratické vzdělávání na SPŠ na
Proseku

reg. č.

CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001431

Obsah

1. Vazba na ŠVP	3
1.1 Současný stav	4
1.2 Inovace	5
2. Učební osnovy	7
3. Výukové materiály	8
Výklad, teoretické zázemí:	9
Principy a hodnoty demokracie:	9
Co demokracii ohrožuje:	10
Jak se bránit?	11
Kritické myšlení	11
Demokracie podle TGM	15
Pracovní listy a aktivity v hodině:	18
IDENTITA	20
KDO JSEM	20
DOPLŇTE VĚTY	20
IDENTITA	21
KDO JSEM	21
VYZNAČTE V PRACOVNÍM LISTU 1	21

1. Vazba na ŠVP

Charakteristika tématu

Výchova k demokratickému občanství se zaměřuje na vytváření a upevňování takových postojů a hodnotové orientace žáků, které jsou potřebné pro fungování a zdokonalování demokracie. Nejde však pouze o postoje, hodnoty a jejich preference, ale také o budování občanské gramotnosti žáků, tj. osvojení si faktické, věcné a normativní stránky jednání odpovědného aktivního občana.

1.1 Současný stav

Výchova demokratického občana

Charakteristika průřezového tématu

Výchova k demokratickému občanství se zaměřuje na vytváření a upevňování takových postojů a hodnotové orientace žáků, které jsou potřebné pro fungování a zdokonalování demokracie. Nejde však pouze o postoje, hodnoty a jejich preference, ale také o budování občanské gramotnosti žáků, tj. osvojení si faktické, věcné a normativní stránky jednání odpovědného aktivního občana.

Výchova k demokratickému občanství se netýká jen společenskovední oblasti vzdělávání, v níž se nejvíce realizuje, ale prostupuje celým vzděláváním a nezbytnou podmínkou její realizace je také demokratické klima školy, otevřené k rodičům a k širší občanské komunitě v místě školy.

Přínos tématu k naplňování cílů rámcového vzdělávacího programu

K odpovědnému a demokratickému občanství je třeba mít dostatečně rozvinuté klíčové kompetence (komunikativní kompetence, personální a sociální kompetence, kompetence k řešení problémů a k práci s informacemi,...), proto je jejich rozvíjení při výchově k demokratickému občanství velmi významné.

Kromě toho jsou žáci vedeni k tomu, aby:

- měli vhodnou míru sebevědomí, sebeodpovědnosti a schopnost morálního úsudku;
- byli připraveni si klást základní existenční otázky a hledat na ně odpovědi a řešení;
- hledali kompromisy mezi osobní svobodou a sociální odpovědností a byli kriticky tolerantní;
- byli schopni odolávat myšlenkové manipulaci;
- dovedli se orientovat v mediálních obsazích, kriticky je hodnotit a optimálně využívat masová média pro své různé potřeby;
- dovedli jednat s lidmi, diskutovat o citlivých nebo kontroverzních otázkách, hledat kompromisní řešení;
- byli ochotni se angažovat nejen pro vlastní prospěch, ale i pro veřejné zájmy a ve prospěch lidí v jiných zemích a na jiných kontinentech;

- vážili si materiálních a duchovních hodnot, dobrého životního prostředí a snažili se je chránit a zachovat pro budoucí generace.

Obsah tématu a jeho realizace

Výchova k odpovědnému a aktivnímu občanství v demokratické společnosti zahrnuje vědomosti a dovednosti z těchto oblastí:

- osobnost a její rozvoj;
- komunikace, vyjednávání, řešení konfliktů;
- společnost – jednotlivec a společenské skupiny, kultura, náboženství;
- historický vývoj (především v 19. a 20. století);
- stát, politický systém, politika, soudobý svět;
- masová média;
- morálka, svoboda, odpovědnost, tolerance, solidarita;
- potřebné právní minimum pro soukromý a občanský život.

1.2 Inovace

Při realizaci projektu se chceme zaměřit především na tato témata:

- **ve vytvoření demokratického klimatu školy** (např. dobré přátelské vztahy mezi učiteli a žáky a mezi žáky navzájem);
- v náležitém rozvržení prvků průřezového tématu do jednotlivých částí školního vzdělávacího programu včetně plánované činnosti žáků mimo vyučování;
- v cílevědomém úsilí o dobré **znalosti a dovednosti žáků**, které jsou nezbytně potřebné pro informované a odpovědné občanské a jiné rozhodování a jednání; tyto vědomosti a dovednosti budou žáci nejvíce získávat ve vyučovacích předmětech zaměřených na jazyky, výchovu k občanství, ekonomické předměty a společenskovední vzdělávání, tedy např. v občanské nauce, v základech společenských věd nebo v dějepisu;
- **v promyšleném a funkčním používání strategií výuky**, např. používání aktivizujících metod a forem práce ve výuce, jako je problémové a projektové učení, kooperativní učení, různé diskusní a simulační metody, metody směřující k rozvoji prosociálního chování, k rozvoji funkční gramotnosti žáků (tj. schopnost číst textový materiál s porozuměním, interpretovat jej, hodnotit a používat pro různé účely) atp.;

- v realizaci mediální výchovy.

Rámcový vzdělávací program

2. Učební osnovy

Učivo	ŠVP výstupy	Inovace
Politologie	charakterizuje demokracii a objasní, jak funguje a jaké má problémy (korupce, kriminalita...)	Je schopen charakterizovat pojetí demokracie T. G. Masaryka a chápe význam vlastní odpovědnosti
		Dokáže vyjmenovat základní principy a hodnoty demokracie, zná jejich původ
		Uvědomuje si křehkost demokracie a hledá řešení problémů
		Dokáže samostatně uspořádat či vytvořit svůj hodnotový systém a obhájit ho před ostatními
	debatuje o vlastnostech, které by měl mít občan demokratického státu	Uvědomuje si úlohu morálky ve fungování demokratického státu, dokáže rozpoznat morální a nemorální chování
		Uplatňuje kritické myšlení, uvědomuje si, jak je důležité pro vlastní rozvoj

3. Výukové materiály

Učivo

Principy a hodnoty demokracie

Ohrožení demokracie

Kritické myšlení

Demokracie podle TGM

Výklad, teoretické zázemí:

Principy a hodnoty demokracie:

Principy:

Vymezení pojmu demokracie – slovo pochází z řečtiny, je to spojení dvou slov – *démos* (lid) a *kratos* (vláda). Tradičně se tak tento pojem vysvětluje jako *vláda lidu*. Už zde ale narážíme na problém, jak by taková vláda fungovala v praxi. Ideální demokracie by tedy vypadala tak, že každý by měl možnost zasahovat do vlády a do rozhodování o chodu státu. To ale není v praxi uskutečnitelné (i přesto, že někteří si tento ideální nedosažitelný stav pletou s *přímou demokracií*), proto si lidé vybírají zástupce (politiky), kteří za ně rozhodují, tj. vládou (členové Poslanecké sněmovny a vlády, Senátu). Tento výběr se uskutečňuje volbami (v demokratické společnosti svobodnými). V případě voleb politiků je předpoklad jejich angažovanosti a vzdělání v politologii, v případě členů vlády angažovanosti a odbornosti v oboru resortu, který řídí. Tento požadavek má mimochodem kořeny už v antickém Řecku.

Demokracie je tedy založena na podřízení se většiny menšině (zvolené), ovšem za předpokladu, že bude zachována rovnost občanů a jejich svoboda.

Základním principem demokracie je tedy **právo každého člena obce podílet se na její správě**. V praxi se ale demokratické principy jednotlivých společností liší – každá vnímá odlišně např. to, *kdo* všechno má právo rozhodovat, *kdo* je *lid* (kdo má volební právo – aktivní a pasivní – ženy, muži, od 18 let apod.), *jak* samotná *vláda* vypadá (volení zástupci – členové vyšší třídy, inteligence, stanovení věkové hranice apod.), *co* vůbec pojem *vláda* znamená (možnost opozice).

Dalšími principy moderní demokracie jsou (dle R. A. Dahla):

1. **volení státní úředníci**
2. **svobodné a spravedlivé volby**
3. **všeobecné volební právo**
4. **právo ucházet se o úřad**
5. **svoboda projevu**
6. **alternativní informace**
7. **svoboda sdružování**

Hodnoty:

1. Uplatňování základních lidských práv a svobod – vychází z Všeobecné deklarace lidských práv (přijata 10. 12. 1948 Valným shromážděním OSN) – viz Příloha 1
2. Zásada suverenity – suverénem je v tomto případě lid – ustanovuje a kontroluje vládní moc; formy demokracie – přímá a nepřímá, zastupitelská
3. Zásada dělby moci – zákonodárná, výkonná, soudní – právní stát
4. Projev vůle lidu – volby (svobodné, rovné, tajné, všeobecné, přímé)
5. Spravedlnost – ta je zajištěna volbami (svobodnými, rovnými, tajnými, všeobecnými)
6. Kulturní rozmanitost

Co demokracii ohrožuje:

Jednotlivé demokracie se v jednotlivých zemích mohou lišit – právě podle toho, jaké představy o demokracii v konkrétním státě panují: co ještě je demokracií a co už není, jestli jsou práva občanů uplatňována v každodenním životě apod. O tom, zda společnost je demokratická, nebo už nikoli, rozhoduje četnost vlivů a omezení, se kterými se lidé ve státě potýkají.

Nedemokratické projevy jsou takové projevy, které oslabují demokracii. Mezi nejvýraznější patří **radikalizace**. Radikalizace může být projevem **populismu, demagogie, autoritativního státu či rasismu**. Je to způsob, jakým občané přistupují k řešení problémů nezávisle na ideologii, cílem je zpochybnit existující pořádky a nastolit jejich úplnou změnu – většinou by měl být tento proces rychlý. To ale zapříchčuje obcházení demokratických institucí, které se radikálům zdají být pomalé, což vede k netolerování demokratických principů.

Mezi projevy ohrožující demokracii dále patří **monopolizace mediální moci**. Média nerespektují názorovou různost, prosazují jednu myšlenku, které uzpůsobují obsah svých sdělení, nebo některá sdělení zamlčí. Často se v případě soukromých médií mluví o ovlivňování sdělení ze strany jejich majitelů (někteří mají např. vazby na politiku nebo byznys).

Další hrozbou je **monopolizace politické a ekonomické moci**. Uvnitř parlamentu se vytvoří blok, který postupně začne ovládat parlamentní i mediální funkce (viz předchozí odstavec). To souvisí s autoritářstvím – vytvoří se hnutí, často sama sebe

označující jako nepolitická, se silným lídrem. Jeho autorita vybudovaná na lživé propagandě a prosazováním nepsaných (lidových) zákonů a popularita zajistí pro hnutí při volbách volební hlasy. Na posty institucí jsou pak dosazováni loajální lidé, kteří jsou ovšem řízeni autoritou.

Ovlivňování voleb je příkladem dalšího projevu ohrožení demokracie, a tím je **omezování legitimacy voleb**. V předvolebním boji mohou být strany nepravdivě pomlouvány a diskreditovány, to samozřejmě platí i pro její jednotlivé členy, a tím ztrácejí voliče – ty, kteří nedokážou kriticky myslet, neověřují informace a lžím věří. Počet těchto voličů ale může být pro výsledky voleb zásadní.

Tolerovanou součástí udržování moci se stává **agrese a násilí**. Agrese se může projevit slovně, a to jednotlivými zákazy, vyhrožováním nebo manipulací, výraznější projevem je pak agrese a násilí užitá k potlačení demonstrace či jednotlivým útokům, např. na novináře.

Jak se bránit?

Složek, které ovlivňují uvědomění lidí v demokratickém státě, je mnoho. Jedna z těchto základních je **vzdělání** a **rozvoj celé osobnosti** člověka (žáka). Podporovat v sobě i v druhých (v případě školy) **vnitřní potenciál**. Tím jsou myšleny dovednosti a znalosti, které jsou předpokladem k pochopení demokratických hodnot i k vytváření vlastních hodnot, které jsou s těmi demokratickými v souladu.

Přijetí odpovědnosti za sebe i za ostatní. Využít možnost rozhodovat o tom, co se děje a jak se to děje. Např. pokud vidíme, že někde je potřeba pomoci, a my víme, jak pomoci, tuto pomoc poskytnout. Tím, že budeme **aktivní**, lépe pochopíme chod institucí či státu, souvislosti mezi jednotlivými jevy, což povede ke **kritickému myšlení** a k rozpoznání demagogie, lži a ovlivňování.

Kritické myšlení

Kritické myšlení je dovednost rozpoznávat, jaké informace přijímáme, zda jsou důvěryhodné, kvalitní a užitečné. Kritické myšlení pomáhá odhalit dezinformace a konspirační teorie.

Vysvětlení pojmů:

Dezinformace – mají pravdivé jádro, díky kterému je informace uvěřitelná, ale lživý obal. Tvůrci dezinformací chtějí zasít v lidech pochybnosti a ovlivnit jejich názor.

Příklady dezinformací – koronavirus je biologická zbraň, jde o uměle vytvořený virus (Soňa Peková)

Konspirační teorie – tvrzení, že existuje nějaká organizace, která usiluje o ovládnutí lidí. Tato organizace může být kriminální či politická.

Příklady konspiračních teorií – Země je placatá, síť 5G pomáhá šířit koronavirus, teorie spojené s očkováním proti onemocnění covid-19:

<https://www.reflex.cz/clanek/zajimavosti/104429/jake-myty-se-vyrojily-okolo-ockovani-proti-koronaviru-nektere-jsou-k-smichu-jine-spis-k-placi.html>

Hoaxy – řetězové poplašné zprávy. Mají upozorňovat na to, co lidem tají velké korporace. Většinou se jedná o polopravdy. Příklady – podvodné loterie, varování před domnělým nebezpečím.

Kritické myšlení pomáhá najít společnou řeč skupinám s rozdílnými názory, pomáhá zkrotit agresivitu při diskusích, pochopit, že i my sami se můžeme mýlit.

Jak ale kriticky myslet? Kritické myšlení nemáme vrozené, musíme se ho naučit. A pravidelně jej cvičit.

Pro začátek si nastavme **Patero pro kritické myšlení** od Petra Ludwiga, popularizátora kritického myšlení, zakladatele institutu GrowJOB a autora knihy *Konec prokrastinace*. <https://slideslive.com/38897772/kriticke-mysleni-pro-lepsi-spolecnost>

1. **Vždy si připustíte, že se můžete mýlit.** Díky pochopení vlastní omylnosti začne člověk pochybovat o tom, co považuje za správné, a stane se otevřenější dalším informacím. Zde je důležitá pokora jako prostředek k dalšímu poznání.
2. **Moudrost znamená umět říci „Nejsem si jistý, nevím či spletl jsem se“.**
3. **Dávejte si pozor, abyste nebyli dobroser.** Pod pojmem „dobroser“ se skrývá člověk, který si myslí, že koná dobro, ale ve

skutečnosti je tomu naopak – škodí. A škodí proto, že ví málo o oblasti, ve které páchá domnělé dobro.

4. **Nehledejte si jen potvrzení, ale i vyvrácení.** Toto je důležité zvláště při přijímání nové informace – projít si všechny pohledy ještě před tím, než si uděláme na novou informaci názor. Pokud budeme postupovat obráceně a nejdříve si uděláme názor, budeme si vyhledávat spíše informace, které nám náš názor budou potvrzovat. To ale vede ke **zkreslení** skutečnosti – vytváření si informační bubliny, kterou ale tvoří jen ty informace, které do bubliny zapadají. Je potom velice těžké takovou bublinu „propíchnout“ a přijmout i jiné, opačné, pohledy na věc.
5. **Ověřujte fakta a kvalitu zdrojů informací.** Je třeba si uvědomit, z jakých zdrojů informace čerpáme. V dnešní době je v tomto hodně problematický internet – můžeme na něm najít spoustu informací, které jsou užitečné, ale právě i dezinformace, hoaxy apod. Prvním krokem k odhalení takových zpráv je právě zjištění, odkud zprávy my, případně přispívající na sociálních sítích, čerpáme. K tomuto kroku využijeme tzv. **pět klíčových otázek** (JSNS).

Pět klíčových otázek (grafika viz Příloha 3)

1. Kdo?

Abychom se nestali oběťmi konspirátorů, je třeba si ověřit, kdo zprávu vytvořil a kdo má nad šířením této zprávy kontrolu. Pokud se jedná o důvěryhodný zdroj, měli bychom být schopni nalézt informace jak o médiu, tak o autorovi – a to nejen na jejich stránkách, ale i na jiných, s nimi nesouvisejících.

2. Co?

Co je vlastně obsahem sdělení? Jaké názory či hodnoty nám zpráva předává a jakým způsobem s nimi pracuje? Zde zdůrazníme hlavně zdroje informací a fotografií či videa – vše by mělo být ozdrojováno, všechny informace bychom si měli mít možnost ověřit i v jiných médiích, případně z tiskových zpráv institucí.

Zároveň si musíme položit ještě otázku, zda jsou v textu zahrnuty všechny informace, případně co nám chybí a ještě si to dohledáme. Neucelené informace totiž mohou vést ke zkreslení.

3. Komu?

Každý vnímáme informace jiným způsobem, to se nazývá selektivní vnímání. Při přijímání informací záleží na našich názorech, zkušenostech, ale i prostředí, že kterého vycházíme. To si uvědomují i autoři zpráv (jakýchkoli) a snaží se upravovat svá sdělení tak, aby cílili na určitou skupinu. Pomáhá jim k tomu i analýza aktivit uživatelů internetu – pokud se budeme zajímat o nějaké téma, automaticky se nám budou nabízet články s tímto tématem spojené. Toho se ale může snadno zneužít, například na sociálních sítích. Zde se vytvářejí už zmíněné sociální bubliny, ve kterých si jen utvrzujeme náš názor – a k tomuto utvrzení nám budou nabízeny vhodné články.

4. Jak?

Pokud autor nějakého sdělení chce, aby si právě jeho informace přečetlo co nejvíce lidí, musí nějak zaujmout. K upoutání naší pozornosti je využíváno hodně metod – jednou z nich je např. jazyková složka – užití slov, která jsou atraktivní a vyvolávají ve čtenářích emoce. To samé platí i pro audiovizuální část sdělení. Vyvolání emocí v příjemci zprávy totiž může znamenat i ovlivnění jeho názoru.

5. Proč?

Proč vlastně nějaké sdělení vznikne? Aby přineslo informace, poučilo, pobavilo. Ne všichni autoři různých sdělení ale mají tyto ušlechtilé záměry. Různá sdělení mohou mít za cíl i přesvědčit ostatní o názoru autora, ten se pak cítí populární, zároveň na své popularitě vydělává peníze. U vlivných lidí či institucí můžeme jako motiv k vydání nějakého sdělení označit touhu po upevnění vlivu, touhu po moci.

Člověk, který dokáže nad informacemi přemýšlet na základě těchto pěti klíčových otázek, rozvíjí své kritické myšlení, „propichuje“ sociální bubliny, zabraňuje šíření hoaxů a dezinformací, neposiluje vliv jednoho názoru, „jedné strany“. Naopak zachovává pluralitu – pluralitu názorů –, a tím podporuje diskusi a zároveň i demokracii. Díky vzájemné diskusi tak kritické myšlení spojuje lidi. Hledají společně řešení problémů, nechovají se egoisticky.

Demokracie podle TGM

Tomáš Garrigue Masaryk, první československý prezident, žil v letech 1850 až 1937.

V čele samostatného československého státu stál od roku 1918, kdy vzniklo samostatné Československo, 17 let. V roce 1935 abdikoval ze zdravotních důvodů. Masarykovo kritické myšlení se začalo rozvíjet velice brzy. Už na gymnáziu začal pochybovat o své víře a vadilo mu katolické autoritářství. I pod vlivem své pozdější manželky Charlotty tak přešel k evangelíkům, často se pak dostával do sporů kvůli svým demokratickým požadavkům – zrušení povinného předmětu náboženství ve školách a jeho nahrazení morální naukou, ovšem v duchu křesťanství.

Na pražské univerzitě pak našel zalíbení v Aristotelovi, pro něhož byla základem demokracie svoboda. Ovšem svoboda v tom smyslu, že lidé mohou být svobodní, pokud jsou ale odpovědní. A to za sebe, i ostatní, za společnost. Jinak Aristoteles i v demokracii spatřoval nespravedlnost – lidé, kteří budou volit, budou volit hlavně ve svůj prospěch – chudí budou volit chudé (a chudí, když dostanou moc a příležitost, budou opět jednat ve svůj prospěch – obohacovat se); zároveň většina nerozpozná manipulaci a nedokáže jí čelit.

Do dalších konfliktů se Masaryk dostal v souvislosti s debatou o pravosti Rukopisů – Královédvorského a Zelenohorského. Zatímco většina společnosti i učenců (vlastenců) včetně Josefa Jungmanna a Františka Palackého považovala Rukopisy za pravé (někdy spíše chtěli, aby byly pravé, kvůli obhajobě českého národa v procesu národního obrození a hledání jeho místa v rámci Rakouska-Uherska), Masaryk o jejich pravosti pochyboval, a i přes národní citění prosazoval vědecké poznání. Tehdy za to zaplatil označením „vlastizrádce“ a značnou nepopularitou (v té době přednášel na pražské univerzitě).

Oblíbenost nezískal ani v další aféře – hilsneriádě (konec 90. let 19. století), kde se postavil za Leopolda Hilsnera, mladíka židovského původu, který měl spáchat rituální vraždu Anežky Hrušové v Polné na Jihlavsku. Proces byl však spíše projevem silného antisemitismu. I zde Masaryk obhajoval vědecké poznání před pověrami. V politice začal být činný v 80. letech 19. století, kdy se s Karlem Kramářem přidali k realistům kolem časopisu Čas a Osvěta. V 90. letech se přimknul ke Staročechům, za něž byl zvolen do českého zemského sněmu. Po všech výše zmíněných aférách se však rozhodl jít vlastní cestou a roku 1900 založil Realistickou stranu. Začal

cestovat po českých zemích a přednášel. Na pozvání přednášel i v cizině. Na počátku 20. století byl zvolen i do vídeňské Říšské rady, kde prosazoval myšlenku federace – lepší postavení českého státu v rámci Rakouska-Uherska. Tento svůj názor ale pozměnil na začátku první světové války, kdy zjistil, že Češi nejsou nadšeni ani odhodláni bojovat za Rakousko-Uhersko, a začal připravovat osamostatnění Čechů.

Všechna jeho jednání probíhala v zahraničí, v Rakousku-Uhersku byl na něj totiž vydán zatykač. Díky konexím ve Francii, Anglii i USA se mu dařilo získávat tyto země pro podporu samostatnosti československé státu, v Rusku pomáhal zakládat československé legie. Díky tomu bylo Československo po první světové válce uznáno jako samostatný stát a Masaryk zvolen jeho prezidentem.

Nově vzniklý stát byl demokratický, avšak sám Masaryk si byl vědom toho, že stojí na začátku a že staletí utlačovaný národ zvyklý na totalitu a útlaky se jen těžko rychle přemění ve fungující demokratickou společnost, v níž je předpokladem aktivní podílení se občanů na jejím chodu, rozvíjení svobody a rovnosti, což zaručují státní instituce. Právě rozvoj demokratické společnosti i dále podporoval jednak svým chováním a osvětovou činností a jednak svou literární činností sestávající ze statí vycházejících v tisku i knižně. K tomu mu napomáhal i Karel Čapek, který sestavil knihu *Hovory s TGM*. Třeba ještě doplnit, že proces demokratizace společnosti přerušila druhá světová válka a než se v poválečné době stihla společnost vrátit k demokratickým myšlenkám, nastala v roce 1948 další totalita, která skončila až o 41 let později. Jak dlouho tedy trvala demokracie v Čechách? Ve 20. století pouhých 23 let do komunistické totality, po roce 1989 to čítá 31 let. Nyní jsme tedy trochu dál než v první polovině 20. století, stále se ale demokracii teprve učíme. Totality zakořeněné v generacích před námi se můžeme zbavit jen pochopením, co vlastně demokracie znamená a co pro ni můžeme udělat. Pasivita totiž k demokratické společnosti nepřispívá.

Připomeňme si jeden z jeho výroků, který pronesl v rámci proslovu ke shromáždění důstojníků a poddůstojníků Československé armády 28. 3. 1919: „Vy jeden každý musíte vždy snést mínění druhého. V demokracii je svoboda, volnost. **Demokracie**, bylo řečeno, **znamená diskusi**, tj. nesmí se nikomu překážet, kdo má jiné a opačné mínění; v tom se právě voják musí cvičit a musí být vzorem. Musíte přes rozdíly politické žít kamarádsky. Naučit se respektovat cizí mínění, vyslechnout důvody. Vy se můžete mezi sebou pohádat, ale vždy jako kamarádi, kterým jde o věc.“

Co je v tomto výroku nejdůležitější? Diskuse. Dovednost naslouchat druhému, schopnost pochopit jeho stanovisko, ale rozhodně se kvůli tomu neznepřátelit, protože ve výsledku jde všem o jednu společnou věc.

Masaryk byl výraznou osobností českých dějin i národa, osobností světového formátu. Je třeba si stále připomínat jeho myšlenky a postoje, inspirovat se jeho inteligencí, kritickým myšlením i neústupností. Odkud tedy brát materiály? Rozhodně ne z převzatých myšlenek, ale přímo z Masarykova díla, statí.

K textu, který bude žákům předložen jako studijní materiál a ze kterého budou tvořit myšlenkovou mapu:

Masaryk ho napsal už po vzniku samostatného Československa. Jak bylo zmíněno výše, vznikem samostatného státu ještě nebylo vyhráno, demokracie se teprve rodila, bylo tedy potřeba ji podpořit a řádně objasnit její principy, inspirovat lidi k jejich jednání.

Už v tomto článku Masaryk pochopil, že přímá demokracie není správnou cestou – kvůli složení národů v Československu (Češi, Slováci, Ukrajinci, Němci), že je třeba vybrat zástupce (do parlamentu), kteří budou spolu jednat a ve svých názorech se shodnou. Stanovuje, co znamená pojem **autorita**, kterou by měli **volení zástupci** být – ne páni, aby panovali, ale odpovědní, vzdělaní a způsobilí lidé, kteří budou mít správnou **kvalifikaci** vykonávat svůj úřad. Zároveň budou odpovědní lidem, kteří je budou kontrolovat.

Zdůrazňuje zde myšlenku individualismu, ale takového, který podporuje individualismus druhého. Člověk sám sebe spravuje – má odpovědnost za své vzdělání (to by mělo být dostupné všem), člověk pak chápe důležitost vzdělání a sebezvoje – Masaryk zde zdůrazňuje schopnost kritického myšlení. Na závěr zmiňuje i otázku mravní – ta u něco vychází z křesťanských zásad, stejně jako ve všech evropských společnostech. I mravnost je v odpovědnosti každého člověka.

Pracovní listy a aktivity v hodině:

- **Člověk jako součást demokratické kultury, vlastní identita – Kdo vlastně jsem?**

Forma práce: samostatná práce, práce ve dvojicích, promítání dokumentárního filmu

Metody práce: dotazník identity, rozhovor, dokumentární film, jedno slovo (reflexe pocitů)

Pomůcky: pracovní listy, tužka, pastelky

Popis: Žáci pracují nejdříve samostatně. Během pěti minut každý vyplní svůj pracovní list 1 s otázkami na jeho identitu. Následně barevně vyznačí položky podle pracovního listu 2 (učitel nemusí rozdávat PL2 každému žákovi, stačí, když budou mít otázky do dvojice, nebo je učitel promítne na tabuli, aby je každý viděl).

Potom se rozdělí do dvojic a vzájemně si sdělí, co napsali, a porovnají, co zabarvili – jak tyto jevy vnímají.

Učitel pak může na závěr doplnit otázky, které se týkají mínění okolí o nás samých – Lze toto nějakým způsobem ovlivnit? Pokud ano, jak? A za jakou daň?

Samotná reflexe probíhá už ve dvojicích, kdy si žáci sdělují svoje zápisy a skrze řeč si uvědomují, jak je to pro ně důležité. Na závěr by měli mít ještě možnost chvíli popřemýšlet o své identitě. Pokud by chtěl někdo promluvit, dostane prostor. Učitel by ale neměl v této aktivitě nikoho nutit ke sdílení.

Po této úvodní fázi následuje promítání dokumentárního filmu Černá ovce:

<https://www.jsns.cz/lekce/333572-cerna-ovce>. Po filmu proběhne reflexe pocitů – učitel vypisuje na tabuli slova, která mu říkají žáci – Jaký mají pocit právě teď, po zhlédnutí filmu? U této aktivity mohou žáci už komentovat svůj pocit – proč k tomu došli.

V poslední fázi této aktivity žáci píšou krátké dopisy – vzkazy – protagonistům filmu – komukoli, koho si vyberou. Neměl by to ale být jen jednoduchý vzkaz, mělo by tam být i nějaké zamyšlení.

Cíl: Uvědomit si svoji vlastní identitu a co utváří osobnost každého člověka. Jakou složku své osobnosti mohou lidé změnit a jakou ne. Dále si žáci uvědomí, jak na ně mohou pohlížet ostatní, a jestli to mohou ovlivnit, případně jak.

Po zhlédnutí dokumentárního filmu by si žáci měli uvědomit, proč může docházet ke změně identity, uvědomit si, v jakém strachu žijí lidé, kteří jsou terčem nenávistných útoků, zamyslet se nad tím, jak lehké je nechat se strhnout davem. V neposlední řadě i diskutovat o rasismu a xenofobii.

Časová dotace: ideálně 90 minut: 5 minut na samostatnou práci, 8 minut na rozhovor, podle potřeby několik minut na závěrečné uvědomění si sama sebe, 27 minut – dokumentární film, 10 minut na zpracování emocí, zbytek diskuse a psaní vzkazů.

Lekci lze rozdělit i do dvou samostatných částí – vlastní identita a Černá ovce – s tím, že dokumentární film lze zařadit i do debaty o rasismu, extremismu.

- **PL - Člověk jako součást demokratické kultury, vlastní identita – Kdo vlastně jsem?**

PL1:

Pracovní list 1

IDENTITA

KDO JSEM

DOPLŇTE VĚTY

Jsem ...

Jsem ...

Jsem ...

Jsem ...

Jsem ...

Narodil(a) jsem se v ...

Studuji v ...

Moje národnost je ...

Moji rodiče pocházejí z ...

Mám rád(a) ...

Nemám rád(a) ...

Jsem součástí ...

Souhlasím s ...

Nesouhlasím s ...

Patřím do těchto skupin: ...

Rodiče by o mně řekli ...

Kamarádi by o mně řekli ...

Učitelé by o mně řekli ...

PL2:

Pracovní list 2

IDENTITA

KDO JSEM

VYZNAČTE V PRACOVNÍM LISTU 1

1. Co nemůžete změnit (červeně)
2. Co jste si zvolili sami (zeleně)
3. Kvůli čemu byste byli ochotni vzdát se svého pohodlí, času, peněz... (vykřičník)
4. Co je pro vás právě teď velmi důležité (zakroužkujte)

Reflexe pocitů – pokud budou mít žáci problém vymyslet své jedno slovo, může jim pomoci tato tabulka (zdroj: JSNS.cz):

CO CÍTÍM?

Z uvedeného seznamu vyberte jednu nebo více emocí (postoj, naladění...), které po projekci filmu cítíte. Do pravého sloupce několika slovy napište důvod.

EMOCE	PROČ
radost	
smutek	
naděje	
beznaděj	
zlost	
chuť pomoci	
zvědavost	
nejistota	
nedůvěra	
zmatek	
obdiv	
vděčnost	
dojetí	

- **Principy demokracie**

Forma práce: samostatná práce s pracovním listem

Metody práce: práce s obrazem, brainstorming

Pomůcky: pracovní list, tužka

Popis: Žáci pracují samostatně. Každý dostane pracovní list a snaží se jej vyplnit. Po uplynutí času vyvolání žáci přepíšou své poznatky na tabuli, aby je viděli všichni. Proběhne závěrečná diskuse.

Cíl: Zopakovat si principy demokracie; grafické znázornění má sloužit k uvědomění si, že moderní demokracie je částečně založena na antické představě demokracie (budova připomíná antickou architekturu), že každý princip je důležitý, zároveň principy jsou si rovné a při nedodržování některého z nich se celý demokratický systém může zhroutit. Pokud toto v závěrečné diskusi nezazní, učitel návodnými otázkami pomůže žákům tyto postřehy formulovat. Příklad otázek: Co znázorňuje budova na obrázku a proč jsou principy vepsány do sloupů, které drží celek?

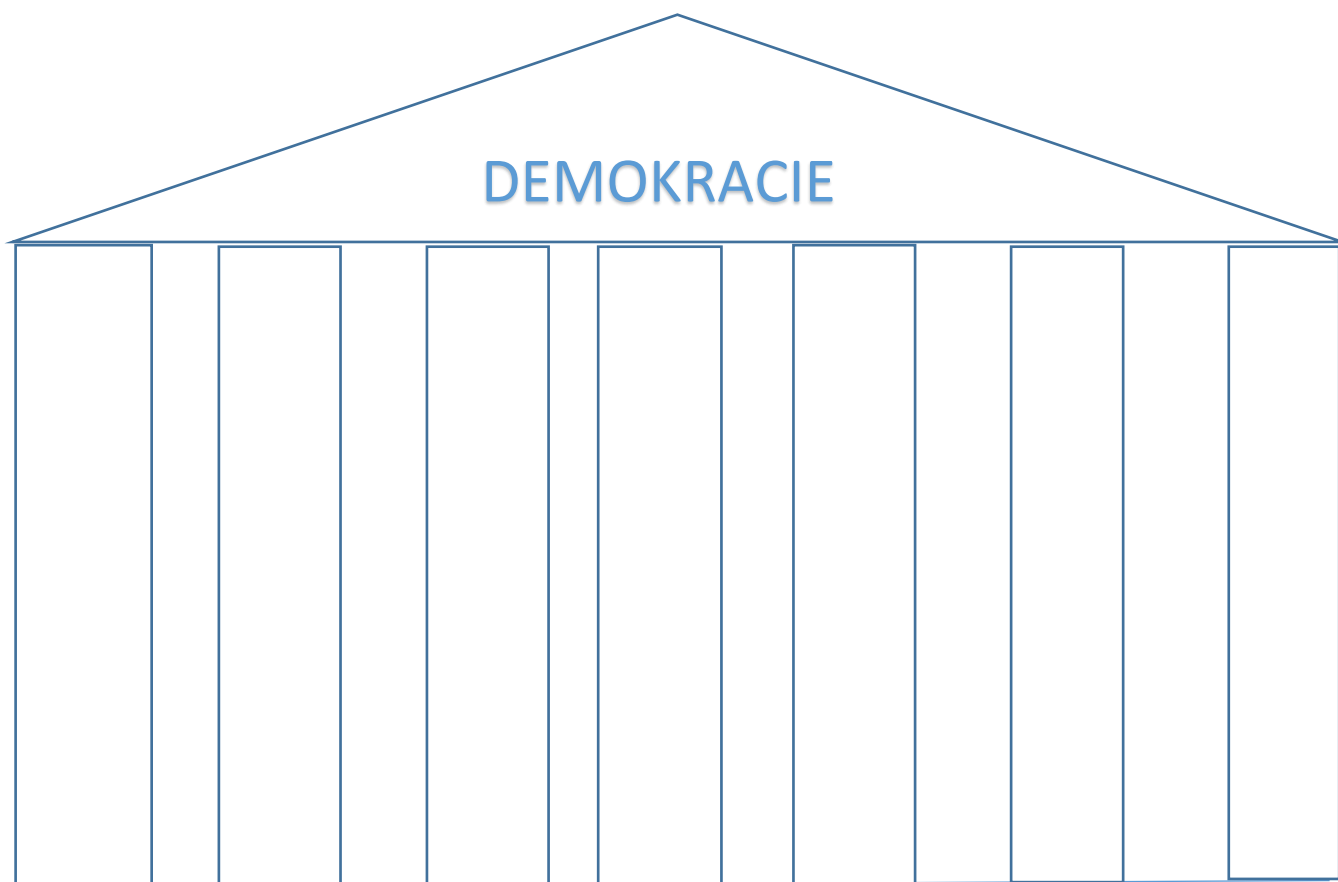
Časová dotace: 10 minut na samostatnou práci, 15 minut na zaznamenání výsledků práce na tabuli a následnou diskusi

PL – principy demokracie

demokracie – překlad *vláda lidí* (démós – lid, kratos – vláda)

- ideální demokracie by tedy vypadala tak, že každý by měl možnost zasahovat do vlády; to v praxi ale nejde, proto vládou zástupci lidí
- základní princip – každý člen obce má právo podílet se na její správě – v praxi se ale demokratické principy liší – **kdo** všechno má právo rozhodovat (kdo má volební právo – aktivní a pasivní – ženy, muži, od 18 let apod.), **jak** samotná **vláda** vypadá, co vůbec tento pojem znamená (možnost opozice)
- **charakteristika moderní demokracie:**
 - volení státní úředníci
 - svobodné a spravedlivé volby
 - všeobecné volební právo
 - právo ucházet se o úřad
 - svoboda projevu
 - alternativní informace
 - svoboda sdružování

úkol: do obrázku doplňte podle vzoru „pilíře“ (charakteristiku) demokracie a uveďte k nim příklad z České republiky

- **Co ohrožuje demokracii – varianta 1**

Forma práce: samostatná a skupinová práce

Metody práce: práce s obrazem, brainstorming

Pomůcky: vytištěné a zalaminované obrázky z Přílohy 2 ve formátu A4, lepicí papírky – pro každého žáka pouze jeden

Popis: Úvodní brainstorming: hodnoty demokracie. Učitel napíše na tabuli otázku: Co dělá demokracii demokracií? Žáci postupně říkají své nápady, nejlépe jednoslovné, učitel je jinou barvou zapisuje na tabuli kolem úvodní otázky. Když je vše řečeno, jeden z žáků ještě všechna slova přečte nahlas. Učitel pak vysvětlí následující aktivitu (vyjadřování názorů postojem – výstupem z řady).

Poté vyzve žáky, aby si stoupli doprostřed třídy do řady za sebe a zavřeli oči (tím se u introvertních žáků předejde strachu z vyjádření vlastního názoru). Postupně vyjmenovává 11 hesel týkajících se ohrožení demokracie (hesla odpovídají vytištěným obrázkům, seznam viz níže), na každé žáci zareagují:

- souhlas: udělají krok doprava,
- nesouhlas: udělají krok doleva,
- neví: zůstanou stát (tato varianta je tolerována, ale ne podporována).

Pokaždé se pak žáci vrátí zpět na střed.

Učitel si mezitím může vytvořit představu, na které ohrožení demokracie zareagovali žáci nejvýrazněji (a to jak na jednu, tak na druhou stranu). Žáci si během této aktivity uvědomí, co považují za ohrožení demokracie, a co ne.

Následně se žáci posadí do kruhu tak, aby uprostřed bylo místo. Tam učitel rozloží vytištěné obrázky z Přílohy 2 a kartičky s hesly, které obrázky charakterizují (a které žáci před chvílí slyšeli). Žáci podle dobrovolnosti přiřadí heslo k obrázku. Pokud se dobrovolník nenajde, učitel vyvolává. Žáci pak dostanou jeden lepicí papírek, který přilepí na ten obrázek, jenž podle nich vyjadřuje největší ohrožení pro demokracii. Učitel zatím nic nekomentuje, může porovnat výsledky s výsledky z předchozí aktivity v řadě. Po přilepení všech papírků učitel nebo žáci provedou vyhodnocení – srovnají obrázky podle počtu papírků. Tím se zjistí, jaký názor ve třídě převládá. Proběhne závěrečná diskuse, kde žáci zkusí vyhodnotit, proč převládá konkrétní názor, nebo

obhajují ty názory, které byly zastoupeny v menší míře. Na závěr se žáci mohou zamyslet nad tím, jak toto ohrožení odvrátit, a jestli oni sami by k tomu mohli nějak přispět.

Cíl: Uvědomit si hodnoty demokracie a její ohrožení. Vytvořit si svůj názor, projevit ho a vysvětlit. Naučit se poslouchat, co si myslí ostatní, a tolerovat názor druhých.

Časová dotace: asi 5 minut na úvodní brainstorming, max. 15 minut na vyjádření názoru v řadě, 10 minut na přiřazení obrázku k heslu, přilepování papírků a seřazení výsledků, 15 minut na diskusi a reflexi.

PL – Co ohrožuje demokracii – varianta 1

Obrázová část – viz Příloha 2

Hesla k obrázkům:

Obr. 1: **Radikalismus**, prosazování totalitního politického systému, neznalost dějin a absence kritického myšlení – nepoučitelnost

Obr. 2: **Úplatky, korupce**

Obr. 3: **Narušení svobodných voleb**

Obr. 4: **Absence plurality názorů**, absence kandidáta, který by vyhovoval našim představám

Obr. 5: Samotný lid, **demokracie ohrožuje sebe sama**

Obr. 6: **Lhostejnost**, neschopnost cokoliv udělat, prázdné řeči, žádné činy

Obr. 7: **Cenzura**, zákaz svobody slova

Obr. 8: **Chudoba**, velké sociální rozdíly mezi lidmi

Obr. 9: **Vláda směřující k totalitě**

Obr. 10: **Zásah proti svobodě shromažďování**

Obr. 11: **Rasismus**

Radikalismus , prosazování totalitního politického systému, neznalost dějin a absence kritického myšlení
Úplatky, korupce
Narušení svobodných voleb
Absence plurality názorů , absence kandidáta, který by vyhovoval našim představám
Samotný lid, demokracie ohrožuje sebe sama
Lhostejnost , neschopnost cokoliv udělat, prázdné řeči, žádné činy
Cenzura , zákaz svobody slova
Chudoba , velké sociální rozdíly mezi lidmi
Vláda směřující k totalitě
Zásah proti svobodě shromažďování
Rasismus

- **Co ohrožuje demokracii – varianta 2**

Forma práce: skupinová práce s pracovním listem

Metody práce: brainstorming, vytváření hodnotové škály, skupinová práce (sněhová koule)

Pomůcky: rozstříhané kartičky z pracovního listu, volný papír, lepidlo

Popis: Žáci pracují ve dvojicích. Každá dostane rozstříhané kartičky z pracovního listu, na kterých jsou zaznamenány jevy, jež mohou ohrozit demokracii. Žáci je seřadí podle toho, jak si myslí, nakolik jsou závažné, a to od nejzávažnějších k méně závažným. Ve chvíli, kdy se spolu ve dvojicích dohodnou, nalepí papírky na volný list v dohodnutém pořadí.

Poté se žáci spojí s jinou dvojicí (např. v okolí jejich lavice), svá řešení navzájem porovnají a okomentují své rozhodnutí. Tato čtveřice se pak musí shodnout na jednotném řešení, dostane znovu papírky a volný list, kam nalepí upravenou hodnotovou škálu. Následně si vyberou jednoho, který odprezentuje konečné řešení ostatním žákům. Nikdo jiný nebude mluvit, tato část proběhne bez komentářů či hodnocení ostatních.

Možná varianta na závěr: Celá třída se shodne na jevu, který nejvíce ohrožuje demokracii a který nejméně. K tomu lze dospět např. hlasováním či vytvořením statistiky z dílčích výstupů čtveřic.

Závěrečná reflexe: Předpokládejme, že na závěrečnou reflexi nezbyde moc času, protože jádro aktivity spočívá v diskusích ve skupinách a vytváření hodnot. S tím souvisí i fakt, že žáci už nebudou cítit potřebu se dále vyjadřovat. Závěrečná reflexe tak proběhne rychle a bude se při ní hodnotit předposlední fáze činnosti, a to domluva ve čtveřici na závěrečném pořadí. Učitel vyzve žáky:

- kdo je s výsledkem práce ve čtveřici spokojen, dá palec nahoru,
- kdo s výsledkem práce spokojen není, dá palec dolů,
- kdo není ani spokojen, ale ani nespokojen, neví, dá palec vodorovně.

Cíl: Zopakovat si hodnoty demokracie a promyslet, co vše ji může ohrozit. Stanovit si a promyslet svůj žebříček hodnot. Naučit se poslouchat názor ostatních, tolerovat jej a obhájit ten svůj. Společně se domluvit na konečném výsledku.

Časová dotace: max. 5 minut na samostatnou práci, 10 minut na porovnání výsledků práce + 5 minut na vytvoření nové škály, max. 20 minut na shrnutí jednotlivých čtveřic (cca 2 min. pro každou čtveřici), 5 min. závěrečná reflexe

PL – Co ohrožuje demokracii – varianta 2

Lhát v předvolební kampani.	Vyhrožovat obviněním z násilného činu.
Podplatit lékaře, aby poskytl lepší péči.	Křivě někoho obvinít z násilného činu.
Podvádět kvůli získání státní dotace či sociální dávce.	Lhát u soudu ve vlastní prospěch.
Udělat zákulisní dohodu.	Zatajit daně – nepodat daňové přiznání.
Vyfotit či nahrát někoho bez jeho souhlasu.	Ovlivňovat obsah médií.

Lhát v předvolební kampani.	Vyhrožovat obviněním z násilného činu.
Podplatit lékaře, aby poskytl lepší péči.	Křivě někoho obvinít z násilného činu.
Podvádět kvůli získání státní dotace či sociální dávce.	Lhát u soudu ve vlastní prospěch.
Udělat zákulisní dohodu.	Zatajit daně – nepodat daňové přiznání.
Vyfotit či nahrát někoho bez jeho souhlasu.	Ovlivňovat obsah médií.

- **Demokracie podle TGM**

Forma práce: samostatná práce s pracovním listem, diskuse

Metody práce: práce s textem, myšlenková mapa

Pomůcky: pracovní listy – text a myšlenková mapa, tužka

Popis: Žáci pracují samostatně. Každý dostane pracovní list – text TGM a vzor myšlenkové mapy na vyplnění a doplnění – to udělají podle textu. Následně se rozmístí do skupinek max. po čtyřech a ve skupinkách si sdělí, co vyplnili do myšlenkové mapy. Závěrečné shrnutí proběhne krátce – každá skupinka si vybere jednoho mluvčího, který jednou nebo dvěma větami odprezentuje, o čem se spolu bavili. Neotvírá se už žádná debata.

Cíl: Zopakovat si principy demokracie.

Časová dotace: 10 minut na uvedení do situace – zopakování si informací o TGM a první republice, 15 minut na čtení textu a vyplnění myšlenkové mapy, 15 minut na následnou diskusi, 5 minut na závěrečné shrnutí.

Demokracie jako názor na svět a život

Jak budeme usilovat o demokracii v politice zahraniční, tak bude i v politice vnitřní demokracie naším programem: obnovili jsme svůj stát ve jménu demokratické svobody - udržíme jeho svobodu jen svobodou a svobodou vždy dokonalejší. Demokracie ještě nikde není důsledně uskutečněna; vždycky demokratické státy jsou posud jen pokusem o demokracii. Demokratické státy, jeden více, druhý méně, podržely mnoho z ducha a zřízení starého režimu, z něhož se vyvinuly, - na svobodě, rovnosti a bratrství, uvnitř a na venek, budou spočívat teprve státy opravdu nové, státy budoucnosti...

V demokracii, protože je vládou všech všem, neběží již o panování, nýbrž o správu a samosprávu a o harmonizaci všech státoporných sil ve státě. Ideálem demokracie by byla vláda a správa přímá; ale při rostoucí početnosti všech národů a států demokracie může být jen nepřímá, prováděná zvolenými představiteli občanstva, parlamentem, zvoleným všeobecným právem hlasovacím. Ten parlament a jeho vláda se nesmí stát vládcem po starém způsobu, musí si být stále a dobře vědom, že jeho autorita vychází z delegování, jehož se mu dostává voliči.

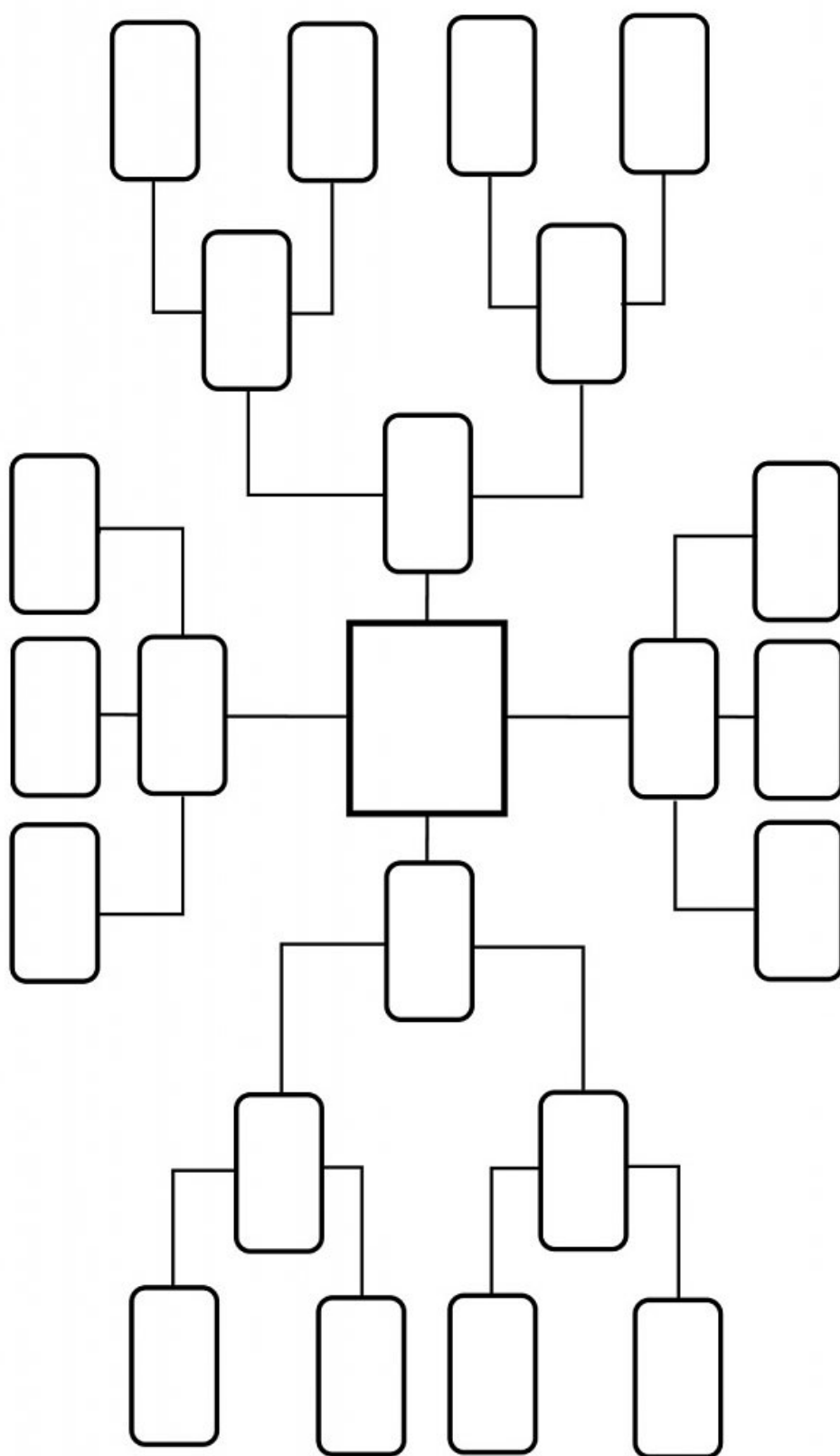
Demokracie nutně a svou vlastní podstatou hájí individualismus – svoboda je cílem a podstatou demokracie, demokracie se zrodila a rodí z moderního individualismu. Proto volení, vybírání reprezentantů je hodnocením; demokracie uznává kvalifikaci a autoritu, jenže autorita v demokracii neznamena politickou a stavovskou vyvýšenost a výsady, nýbrž politickou a administrační způsobilost, kvalitu odbornickou. Demokracie proto má úkol organizovat a zabezpečovat, při svobodě a spolusprávě všech, autoritu volených vůdců – ne pánů! - a ty vůdce si vychovávat. Demokracie není rovností paušální, neuznávající rozdílů kvalitativních – svoboda, rovnost, bratrství neznamena nivelizaci, nýbrž individualizaci, a proto i kvalifikaci ...

Demokracie spočívá na individualismu, ale individualismus neznamena libovůli, nýbrž úsilí o silnou individualitu nejen sebe samého, nýbrž i ostatních občanů. Demokracie je samosprávou a samospráva je sebesprávou – samospráva začíná u sebe. ... Demokracie se opírá o vědu a všestranné a všeobecné vzdělání, demokracie je stálým úsilím o politickou výchovu a výchovu občanstva vůbec. Výchova však je do značné míry sebevýchovou – obtíže výchovy nemáme s dětmi, nýbrž s dorostlými, se sebou.

Proti velikému zlu politického antropomorfismu klade demokracie požadavek politického vzdělání občanů a voličů. Nevolám po učenosti – Bůh uchovej –, jistě ne po učenosti jednostranné a výlučně školské. Školení, škola jsou nutné, ale nedávají samy rozumu, nadání a politického smyslu; pěkná vysvědčení jsou věc dobrá, ale zdravý a silný mozek je lepší.

Demokracie je státní formou novodobé organizace společnosti, moderního názoru na svět, moderního člověka, demokracie vyplývá z celého názoru na svět a na život, názoru nového, nového zorným úhlem, novou metodou. Uznání a provádění rovnosti všech občanů, přiznání všem občanům svobody, humanitní zásada bratrství uvnitř a na venek – toť novum nejen politické, nýbrž i mravní...

Myšlenková mapa

- **Kritické myšlení**

Forma práce: samostatná práce, diskuse

Metody práce: práce s textem – *Podvojný deník*, diskuse – *Poslední slovo patří mně*

Pomůcky: text, papír, psací potřeby

Popis: Žáci pracují nejdříve samostatně. Každý dostane text, k němuž bude vytvářet podvojný deník. Papír rozdělí na dvě poloviny, na levou žáci napíší, co je nejvíce zaujalo, ve formě citátů, na pravou pak vlastní komentář – proč si to zapsali, co dalšího je k tomu napadlo, případně co dalšího by ještě potřebovali vědět, zjistit.

Následně se vytvoří skupinky max. 10 žáků a přejde se k metodě *Poslední slovo patří mně*. Každý vybere jednu – pro něj nejdůležitější, příp. tu, která ještě nezazněla – myšlenku, kterou přečte – ocituje. Ostatní mají možnost reagovat – přemýšlí, proč si jejich spolužák tento citát vybral. Jako poslední bude mluvit žák, který myšlenku představil, a okomentuje ji pomocí toho, co si napsal na pravou stranu papíru. Nikdo další už nemá možnost se k tomu vyjádřit.

Pravidla pro metodu *Poslední slovo patří mně*, která by měl učitel zmínit ještě před aktivitou, případně je promítnout na tabuli, aby byla vidět po celou dobu aktivity:

1. Všichni si naslouchají – nikdo nezesměšňuje druhé, a to ani slovně či posunky.
2. Debatu moderuje ten, kdo čte citát – vyvolává spolužáky, kteří chtějí reagovat, a ukončuje ji přečtením svých poznámek.
3. Žák, který odhaduje důvod výběru citátu, nepromlouvá ke všem, ale konkrétně ke svému spolužákovi, v nejlepším případě ho osloví: „Marku, myslím si, že jsi to vybral proto, že...“

Cíl: Přemýšlet o textu, analyzovat ho, diskutovat o myšlenkách z textu, naslouchat druhému.

Časová dotace: 10 minut na samostatnou práci, 25–30 minut na diskusi, 5 minut – shrnutí

Tomáš Halík, *Prolínání světů*, kap. Násilí, nebo dialog?

Když se světy různých náboženství setkají, může dojít ke krvavým sporům o to, kdo ovládne či zničí druhého: pak nastávají *tragédie*. Dochází občas i k pokusům vytvořit nějaké „univerzální nové náboženství pro všechny“, nějaké „náboženské esperanto“; to jsou však zjevně pouhé utopie – takové pokusy končí spíše jako trapná *komedie*. ... Může také převládnout snaha žít prostě vedle sebe, nerušit se, *tolerovat* se navzájem. To jistě není málo a není to špatné – ale dnes to už nestačí. Je třeba se navzájem sdílet, vést *dialog*.

Dialog představuje novou alternativu, zcela odlišnou od těch tří předchozích.

Chceme-li vést dialog, znamená to nejen, že už nechceme spolu bojovat, nýbrž také to, že si chceme zachovat vlastní tradice, vlastní identitu – a přitom respektovat jinakost těch druhých; že nestojíme o žádnou uniformitu, avšak že už také nechceme žít vedle sebe jen ve zdvořilé lhostejnosti. Máme zájem jeden o druhého – a tento zájem nevyplývá ze snahy předělat a „přitesat“ druhého k svému obrazu, chápat ho výhradně jako oběť naší misie, nýbrž ze snahy *porozumět* mu. Vyjadřuje tím přesvědčení, že je možné oboustranně přijmout a pochopit naši vzájemnou odlišnost jako něco, co nás nemusí ohrožovat, nýbrž co nás dokonce může vzájemně obohacovat. Můžeme se jedni od druhých mnohému učit, aniž bychom přestali být sebou samými. Chceme ukazovat a nabízet těm druhým to, co je pro nás cenné, aniž bychom jim to jakkoliv vnucovali. Chceme s úctou porozumět jejich zvláštnostem, aniž bychom se museli vzdát svých vlastních – ale jsme ochotni i podstoupit rizika změn, které mohou vyplynout z toho, že se v důsledku dialogu podíváme i na sebe samotné jakoby očima těch druhých, s určitým odstupem vůči sobě samým.

Tabulka, podvojný deník:

Citát	Komentář

Přílohy:

Příloha 1: Zkrácená verze Všeobecné deklarace lidských práv (zdroj clanky.rvp.cz)

VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD

(zjednodušená verze)

- první mezinárodní dokument týkající se lidských práv
- přijata 10. 12. 1948 Valným shromážděním Organizace spojených národů (OSN)
- vznikla v reakci na masové zločiny 2. Světové války
- jde o deklaraci, tj. dokument politicky závazný, bez faktické právní síly
- je rozdělena do 30 článků

-
1. Každý se rodí svobodný a s každým se má zacházet stejným způsobem.
 2. Všichni jsme si rovni bez ohledu na rozdíly v barvě pleti, pohlaví, náboženství či jazyku.
 3. Každý má právo na život, a to ve svobodě a bezpečí.
 4. Nikdo nemá právo zacházet s jiným jako s otrokem nebo přímo někoho učinit svým otrokem.
 5. Nikdo nemá právo jinému ublížit nebo s ním krutě zacházet.
 6. Každý člověk má právo na rovnoprávné postavení před zákonem.
 7. Zákony platí stejně pro všechny, musí být používány stejně vůči všem.
 8. Každý má právo na právní pomoc, pokud jeho práva nejsou respektována.
 9. Nikdo nemá právo nespravedlivě uvěznit jiného nebo ho vyhnat z jeho vlastní země.
 10. Každý má právo na spravedlivý a veřejný soudní proces.
 11. Každý musí být považován za nevinného, pokud jeho vina není prokázána.
 12. Každý má právo žádat o pomoc, jestliže ho někdo obtěžuje, avšak nikdo nesmí bezdůvodně vstupovat do cizího domova, otevírat druhému dopisy nebo obtěžovat jeho nebo jeho rodinu.
 13. Každý má právo cestovat, kam chce.
 14. Každý má právo odejít do jiné země a žádat tam o ochranu, pokud je ve vlastní zemi pronásledován nebo v nebezpečí, že bude pronásledován.
 15. Každý má právo na státní příslušnost. Nikdo nemá právo zabránit jinému, pokud si to přeje, změnit státní občanství.
 16. Každý má právo uzavřít sňatek a mít rodinu.
 17. Každý má právo na vlastní movitý i nemovitý majetek.
 18. Každý má právo na praktikování i zohledňování všech hledisek vlastního náboženství i na jeho změnu podle svého přání.
 19. Každý má právo říkat, co si myslí, podávat i dostávat informace.
 20. Každý má právo účastnit se jednání a pokojných shromáždění.
 21. Každý má právo volit vládu své země a účastnit se jí.
 22. Každý má právo na sociální zabezpečení a na možnosti rozvíjet své schopnosti.
 23. Každý má právo pracovat za spravedlivou mzdu v bezpečném prostředí a být členem odborové organizace.
 24. Každý má právo na odpočinek a volný čas.
 25. Každý má právo na přiměřenou životní úroveň a lékařskou péči v nemoci.
 26. Každý má právo chodit do školy.
 27. Každý má právo účastnit se kulturního života své komunity.
 28. Každý musí respektovat „sociální řád“ nezbytný pro dosažení uvedených práv.
 29. Každý musí respektovat práva druhých, společnost a veřejný majetek.
 30. Nikdo nemá právo zrušit jakékoliv právo uvedené v této Deklaraci.

Příloha 2: každý obrázek na samostatnou stranu A4 na šířku

Zdroje:

Obr. 1: ČTK, Obr. 2: E15, Obr. 3: Archiv Hornického muzea Přípram, Obr. 4:

http://nonserviam.cz/wp-content/uploads/2018/10/elections_and_dreams_in_egypt_ramses_morales_izquierdo.jpeg

Obr. 5: Nakladatelství Prostor, Obr. 6: <https://pravyprostor.cz/kdyz-mohou-kavarensti-povaleci-travit-vsechen-cas-agitaci-ohrozuje-to-demokracii/>

Obr. 7: <https://stredoevropan.cz/2018/08/23/vymkla-se-facebooku-cenzura-z-ruky-velke-mnozstvi-lidi-a-stranek-hlasi-nemoznost-pridavat-obsah/>

Obr. 8: <https://www.krajsekelisty.cz/praha/16760-to-ze-v-cesku-neexistuje-chudoba-je-podle-sociologa-lez-prave-bida-pry-ohrozuje-nasi-demokracii.htm>

Obr. 9: <https://szeruda.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=617104>

Obr. 10: <https://www.byznysnoviny.cz/2019/07/28/protest-rusku-kvuli-volbam-moskve-zatkli-1400-demonstrantu-brusel-zasah-odsoudil/>

Obr. 11: Reuters, <https://archiv.ihned.cz/c1-66774630-amerika-po-floydovi-pul-roku-pred-volbou-prezidenta-vyjadruji-usa-nevoli-s-rasismem-a-policejnim-nasilim>

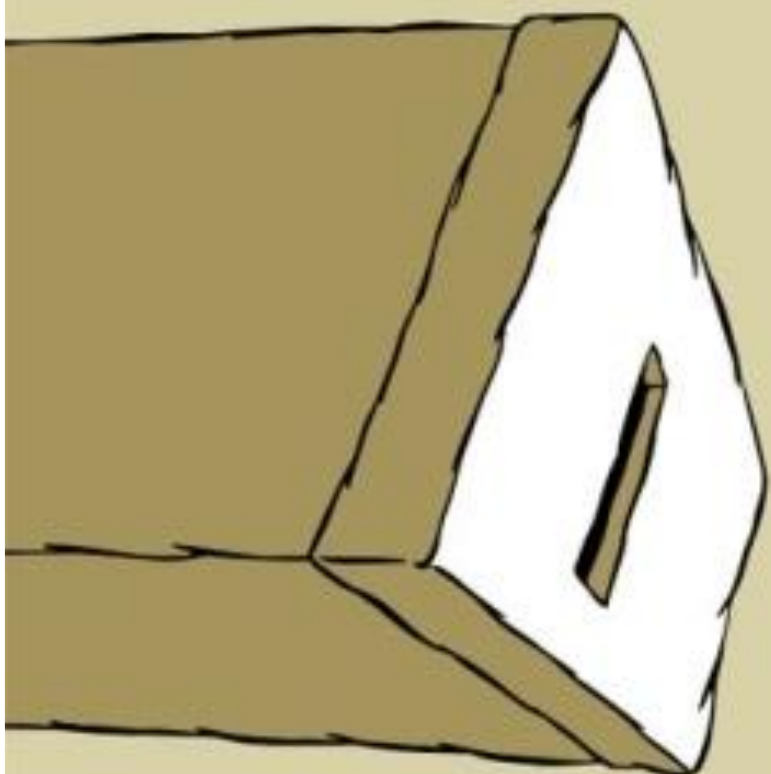

Foto: Hornické muzeum Příbram

VOTE HERE

THROW YOUR
DREAM
HERE

Handwritten signature

**LID VERSUS
DEMOKRACIE**

**YASCHA
MOUNK**

YASCHA MOUNK

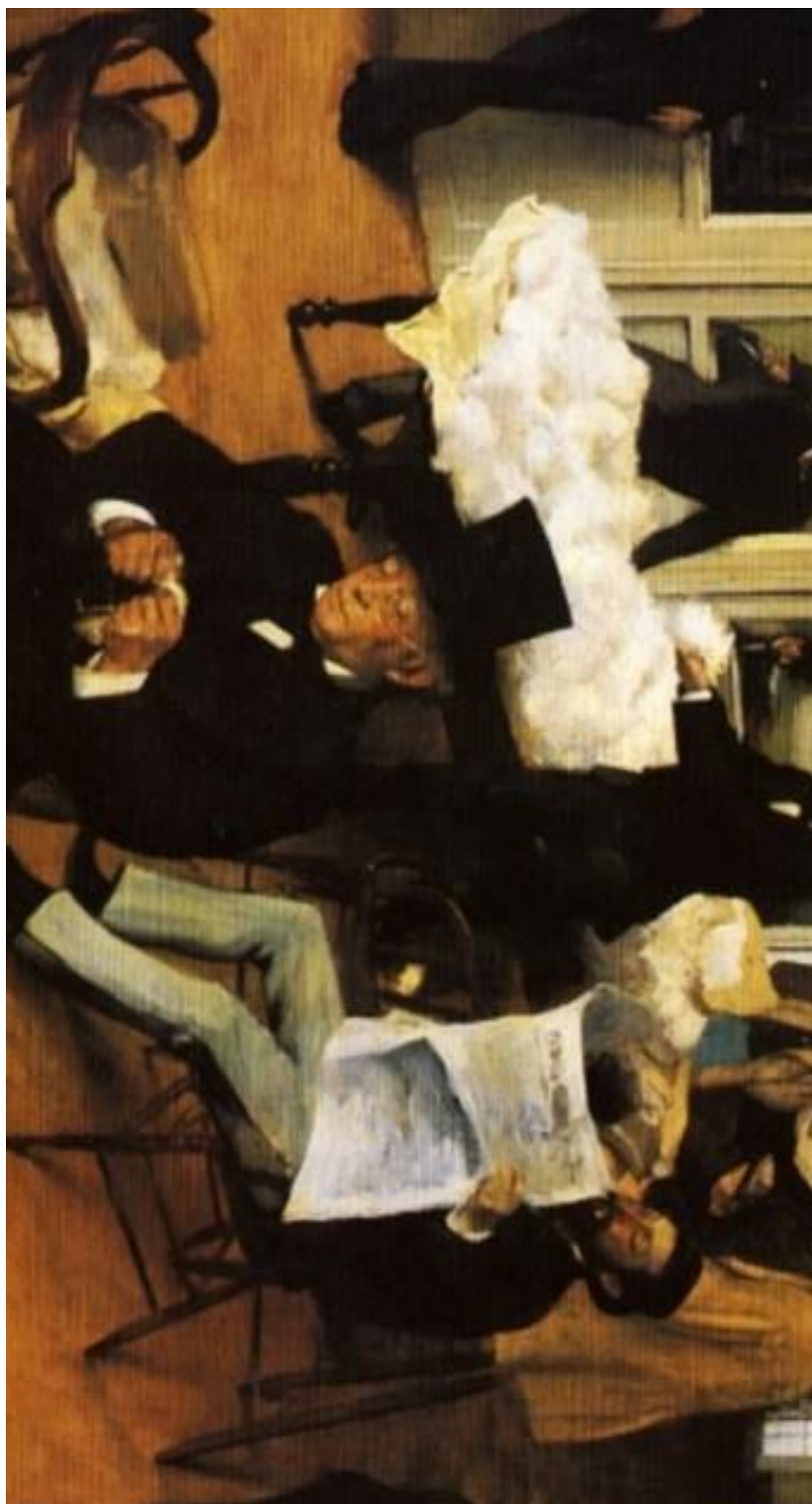

LID VERSUS DEMOKRACIE

PROČ JE NAŠE SVOBODA V OHROŽENÍ A JAK JI ZACHRÁNIT

PROSTOR

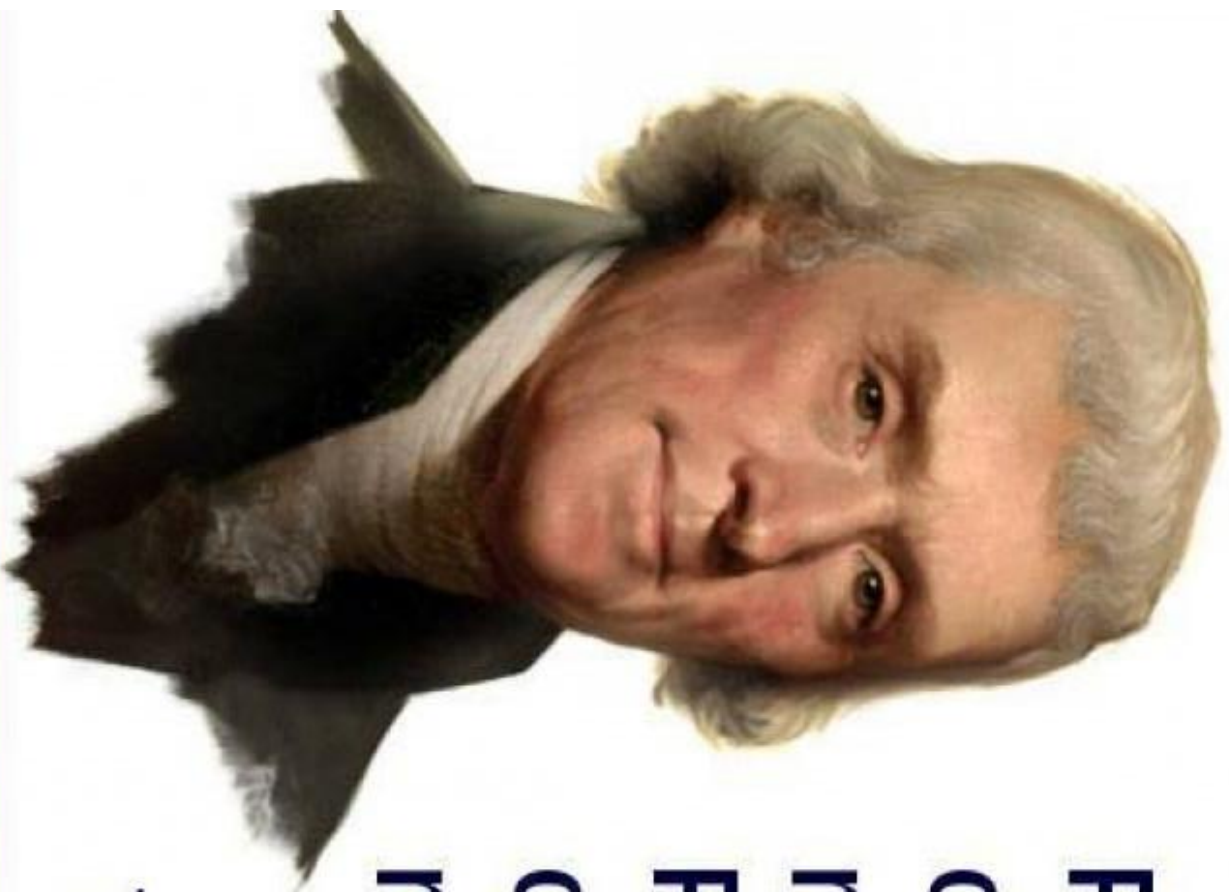

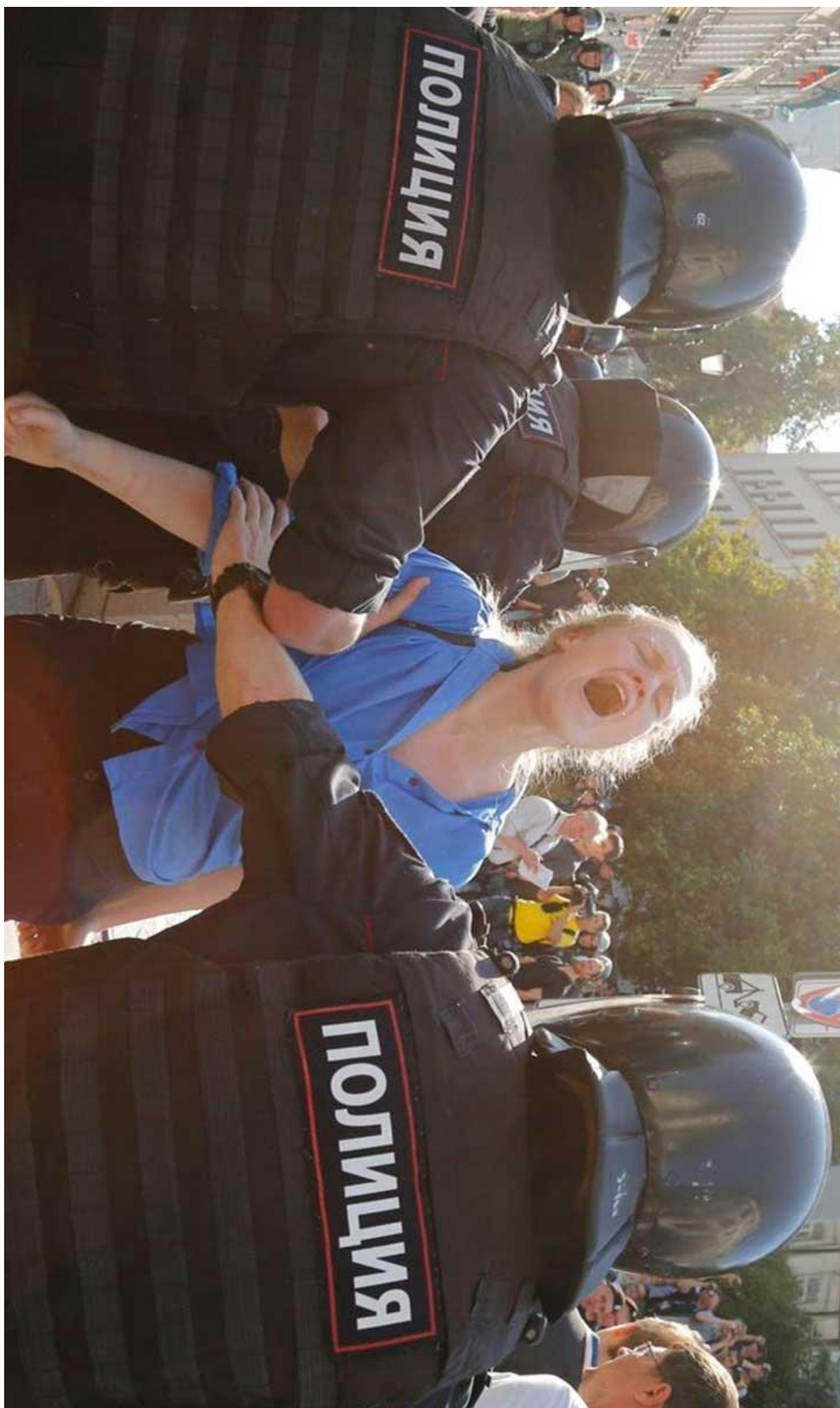

**Pokud se vláda
obává občanů,
máme svobodu.
Pokud se občané
obávají vlády,
máme tyranii.**

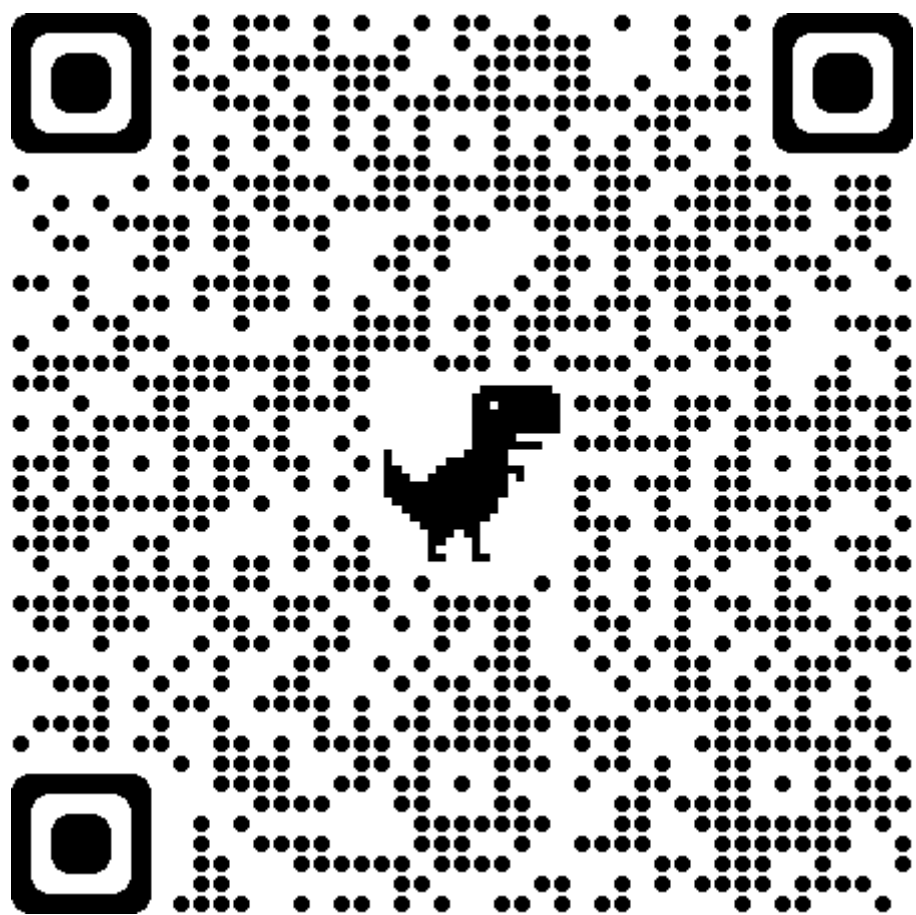
Thomas Jefferson

Příloha 3: Pět klíčových otázek

Zdroje:

Čapek, Robert: Moderní didaktika. Grada, Praha 2015

Halík, Tomáš: Prolínání světů. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2006.

<https://zoom.rba.cz/clanky/vojtech-bruk>

JSNS.cz

Kosatík, Pavel: 100x TGM. Euromedia Group, Praha 2017

krimys.cz

Křehkost demokracie. Člověk v tísní, Praha 2019

Drda, Adam, Saparová, Kateřina (eds.): Příběhy bezpráví – Nástroje normalizační moci. JSNS, Člověk v tísní, Praha 2012

respektneboli.cz